

# การพัฒนาการจัดการศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราติม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา Development of Nora Teum Win Wad Museum Learning Center Management at Khu Tao Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province

นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ<sup>1\*</sup> (Nithikittikarn Hemsuwan)<sup>1\*</sup>

พาฝัน รัตน์ะ<sup>2</sup> (Phafan Rattana)<sup>2</sup>

วารารณย์ อ่องเซ่ง<sup>3</sup> (Varaporn Ongseng)<sup>3</sup>

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ การมีส่วนร่วม และความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราติม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเสนอแนวทางการพัฒนา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ก่อตั้งเจ้าหน้าที่ ประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย 10 ราย และแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างประชาชน 400 คน รวมถึงการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับ

<sup>1</sup>อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการผลิตและการจัดการอีเว้นท์ คณะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพมหานคร 10400, อีเมล: Nithikittikarn\_hem@utcc.ac.th

<sup>2</sup>อาจารย์ สาขาวิชาระบบสารสนเทศทางธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110, อีเมล: phafan@hu.ac.th

<sup>3</sup>ผู้ก่อตั้งและผู้จัดการ ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราติม วิน วาด จังหวัดสงขลา 90110, อีเมล: phafan@hu.ac.th

<sup>1</sup>Lecturer, Dr., School of Tourism and Services, University of the Thai Chamber Commerce, Bangkok 10400, Thailand, Email: Nithikittikarn\_hem@utcc.ac.th

<sup>2</sup>Business Information Systems , Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, 90110, Thailand, Email: phafan@hu.ac.th

<sup>3</sup>Founder and Manager, Nora Teum win wad museum, Learning center, Songkhla, 90110, Thailand, Email: phafan@hu.ac.th

\*Corresponding author : E-mail address : Nithikittikarn\_hem@utcc.ac.th

Received June 19, 2025 Revised: August 10, 2025 Accepted: September 8, 2025

ผู้เกี่ยวข้อง 15 คน ผลการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะโนรา ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมภาคใต้ อย่างไรก็ตาม การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ยังจำกัด โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ด้านความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านสถานที่และอาคาร (ค่าเฉลี่ย 4.3) และวัตถุสิ่งของจัดแสดง (ค่าเฉลี่ย 4.2) แต่ด้านการประชาสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.6) ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ได้แก่ การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และพัฒนาการจัดแสดงให้มีความน่าสนใจและอินเทอร์แอคทีฟ นอกจากนี้ ควรเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและเยาวชน รวมถึงการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

**คำสำคัญ :** การพัฒนา, รูปแบบ, การจัดการ, ศูนย์เรียนรู้, พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด

## Abstract

This research study was to examine public perceptions, participation, and opinions about the Nora Teum Win Wad Museum Learning Center in Khu Tao Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province and to suggest development guidelines. Ten important people, including the founder, employees, local experts, and stakeholders, were interviewed in-depth as part of a mixed-method research strategy. A focus group discussion was held with 15 pertinent participants, and a questionnaire was given to a sample group of 400 individuals. According to the study's conclusions, the Nora Teum Win Wad Museum is an essential educational resource for conserving and promoting Nora art, a part of Southern Thailand's cultural legacy. However, there is still a lack of public awareness in the field, especially with relation to internet promotion and information availability. Views were generally positive, particularly with regard to the displays (average of 4.2) and the building and facility

(average of 4.3). Public relations, on the other hand, had the lowest average score (average of 3.6). Enhancing public relations channels to reach a larger target population, upgrading facilities, and creating more interesting and interactive shows are some of the development recommendations. In order to maintain the museum's viability as a learning hub and its beneficial effects on society, there should also be additional initiatives that encourage youth and community involvement as well as links to the creative economy.

**Keywords :** Development, Model, Management, Learning Center, Nora Teum Win Wad Museum

## บทนำ

วัฒนธรรมคือรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมของผู้คน ซึ่งในอดีตได้ถูกสืบทอดและพัฒนาอย่างยาวนาน โดยครอบคลุมทั้งด้านภาษา ศิลปะ และภูมิปัญญาต่าง ๆ (วงษ์ศิริ เรื่องศรี, 2563) แต่ในปัจจุบัน กระแสโลกาภิวัตน์ และระบบทุนนิยมทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมดั้งเดิมลดน้อยลงและกำลังเลือนหายไป พิพิธภัณฑ์จึงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ เช่น โนรา การแสดงพื้นบ้านของภาคใต้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน จาก UNESCO ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ ดังนั้น การศึกษาแนวทางการจัดการพิพิธภัณฑ์โนราจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ เผยแพร่ และสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างยั่งยืน

นาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ เป็นสิ่งหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความสวยงาม และความหลากหลาย ที่ส่งผลมาจากอิทธิพลของสถาปัตยกรรมศาสตร์ เศรษฐกิจ ความเชื่อ สังคม และความสัมพันธ์กับชีวิตของชาวภาคใต้ที่มีการผสมผสานมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ มโนรา หรือโนรา หนังตะลุง ลิเกป่า เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ ร้องเงี้ยว ขำแยง มะโย่ง ลิเกฮูลู หรือ ดิเกฮูลู เป็นต้น (ชวน เพชรแก้ว, 2559) จนเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง que เมื่อเอ่ยถึงก็จะนึกถึงภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มโนรา หรือ โนรา ถือได้ว่าเป็นมรดกด้านภูมิปัญญาศิลปะวัฒนธรรม

เป็นทั้งมหรสพ นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ในบรรดาศิลปะการแสดงของภาคใต้ มีความยั่งยืนมานับเป็นเวลาหลายร้อยปี เป็นแหล่งรวมของศิลปะหลากหลายแขนง สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาวิถีชีวิตผู้คน อีกทั้งมโนราเป็นมหรสพพื้นบ้านทางภาคใต้ ที่ยังคงดำรงอยู่คู่กับคนภาคใต้มานาน และยังมีการละเล่นอยู่ในปัจจุบัน แม้อาจไม่ค่อยนิยมเท่ากับในอดีต นอกจากบทบาทหน้าที่ของการเป็นมโนราศิลปะวัฒนธรรม มหรสพ นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน มโนรา หรือโนรา ยังเปรียบเสมือนสื่อพื้นบ้านประเภทหนึ่งในภาคใต้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อสารข้อมูลให้กับท้องถิ่น ทำหน้าที่รายงานเรื่องราว ข่าวสาร รักษาบรรทัดฐานของสังคม สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคน เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางสังคมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง, 2567; ชูรีพร จำสอน, 2556; วราภรณ์ นุ่นแก้ว, 2549)

ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ได้ให้ความสนใจและกระหน่ำถึงความสำคัญในการรักษามรดกภูมิปัญญาที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมในท้องถิ่น ทั้งทางด้านดนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ต่าง ๆ ของภาคใต้ ศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑสถานโนราเตม วิโน วาด ตั้งอยู่ที่ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นพิพิธภัณฑสถานจัดทำขึ้นโดยคุณวราภรณ์ อ่องเซ่ง ทายาทของโนราเตม เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของสายตระกูลโนราเตม โนราหนูโนราเตม โนราหนูโนราเตม สองศรีภริยาของโนราเตม โนราเตมหรือที่คนใต้เรียกว่าโนราเตม เมืองตรัง เป็นผู้มิพรสวรรค์ ในการขับกลอนมูตโตหรือกลอนสด ภายในพิพิธภัณฑสถานจัดแสดงภาพถ่าย วัตถุสิ่งของ ที่โนราเตมใช้แสดงโนรา เตมิตอายุกว่า 100 ปี ชุดสากลชุดโปรดของโนราเตม ชุดโนราหนูโนราเตม โนราหนูโนราเตม อันเป็นเอกลักษณ์ของสายตระกูลโนราเตม วัน วาด ตลอดจนผลงานเสียงที่โนราเตมได้ขับไว้หลายวาระที่ล้วนมีคุณค่าในด้านการใช้ภาษาถิ่นใต้ได้อย่างงดงาม นอกจากนี้ ศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑสถานโนราเตม วิโน วาด ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์เรียนรู้และการอนุรักษ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมการแสดงมโนรา การฝึกอบรม การถ่ายทอดการแสดงมโนราแก่เยาวชนที่มีความสนใจ รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการให้บริการทั้งทางด้านข้อมูลทางการศึกษา การส่งเสริม และเผยแพร่ และ ประชาชน และนักท่องเที่ยว



**ขั้นที่ 1** ทำการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview - IDI) จนทราบถึงข้อมูลสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานของ ศูนย์เรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานในราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ คุณวราภรณ์ อ่องเซ่ง ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานในราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ (วิทยากรประจำศูนย์เรียนรู้) และผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 10 ราย

**ขั้นที่ 2** ทำการสำรวจความคิดเห็นการรับรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และสำรวจองค์ประกอบที่มีต่อความคิดเห็น เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑสถานในราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน ประชากรในจังหวัดสงขลา มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,431,959 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา, 2567) กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สูตรของทาโรยามะเน่ (Yamane, 1973:727-728) ใช้หลักความน่าจะเป็น คำนวณได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 400 คน

**ขั้นที่ 3** นำข้อมูลที่ได้มาถอดบทเรียนหาแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานในราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion - FGD) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา ร่วมกับชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ รวมทั้งสิ้น 15 คน และนำข้อมูลที่ได้สังเคราะห์การวิจัยเชิงบรรยายด้วย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญดังนี้ ศึกษาและวิเคราะห์งานวิจัย จัดหมวดหมู่ของงานวิจัยที่มีเป้าหมาย วิเคราะห์เนื้อหาในรายงานวิจัยแต่ละเรื่อง วิเคราะห์ความเหมือนหรือต่างของสาระในงานวิจัย สังเคราะห์ผลการวิจัย เน้นวิธีการที่ใช้ในการพัฒนา และเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น ถอดบทเรียนไปเผยแพร่ในศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑสถานในราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

## เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) เครื่องมือเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการของศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑน์โนราเดิม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของศูนย์การดำเนินงานของศูนย์ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน แนวทางในการทำให้ศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑน์โนราเดิม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 2) เครื่องมือเชิงปริมาณ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑน์โนราเดิม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาจำนวน 3 ตอน

**ตอนที่ 1** ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

**ตอนที่ 2** ความคิดเห็นของเกี่ยวกับการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑน์โนราเดิม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

**ตอนที่ 3** ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสอบถามฉบับร่างส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (สุวิมล ติรกานันท์, 2548) โดยการหาค่า IOC เฉลี่ยเฉพาะข้อที่ได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 มาเป็นข้อคำถามแก้ไขคำถามตามคำแนะนำและ นำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้นำไปทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ( $\alpha$  - Coefficient) (สุวิมล ติรกานันท์, 2548) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.87

## การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ลงพื้นที่สังเกตสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เจ้าหน้าที่ ปราชญ์ผู้ให้ความรู้ (วิทยากรประจำศูนย์เรียนรู้) และผู้มีส่วนได้เสีย ของศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 2) ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบของศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จากผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และประชาชนในพื้นที่ 3) จัดสนทนากลุ่ม สะท้อนข้อมูล ระดมความคิดเห็นและร่วมกัน สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

## ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งตามกระบวนการศึกษาวิจัย ดังนี้

การศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด ตั้งอยู่ที่ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ศูนย์การเรียนรู้ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบสาน อนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปะการแสดงโนรา ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของภาคใต้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ ปราชญ์ผู้ให้ความรู้ และผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้สามารถสรุปสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ โดยพิพิธภัณฑ์ที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ผลงานและบอกเล่าเรื่องราวของสายตระกูลโนราเตม โนราหนูวิน โนราหนูวาด สองศรีภริยาของโนราเตม อีกทั้งจากแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ศิลปะโนรา เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมนี้ โดยแนวทางการดำเนินงาน มีแนวทางหลัก

คือการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โนรา ควบคู่ไปกับกิจกรรมเวิร์กช็อป การแสดงสด และการสอนโนราให้กับเยาวชนในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการทำงานร่วมกับชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโนราในเชิงลึก ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในการจัดการนิทรรศการ ดูแลวัตถุจัดแสดง และต้อนรับผู้เข้าชม ขณะเดียวกัน วิทยากรหรือปราชญ์ผู้ให้ความรู้ก็มีบทบาทในการถ่ายทอดศิลปะโนราผ่านการบรรยายและการสาธิตการแสดง เพื่อให้ผู้ชมได้สัมผัสและเข้าใจโนราอย่างแท้จริง นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ยังเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจได้ลงฝึกทำทางเบื้องต้นของการแสดงโนรา ในด้านความท้าทายในการดำเนินงาน หนึ่งในความท้าทายหลักของพิพิธภัณฑ์คือการดึงดูดผู้เข้าชมให้มาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการบำรุงรักษาวัตถุจัดแสดงให้คงอยู่ในสภาพดี นอกจากนี้ การส่งเสริมให้เยาวชนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับโนราเป็นอีกประเด็นสำคัญที่พิพิธภัณฑ์พยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ในมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย พบว่า พิพิธภัณฑ์มีบทบาทสำคัญในชุมชน ช่วยสร้างความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะให้พิพิธภัณฑ์เพิ่มการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดผู้เข้าชมจากภายนอกชุมชน และจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้คนทุกวัยสามารถเข้าร่วมได้ อาจกล่าวโดยสรุป พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมของภาคใต้ แม้จะเผชิญกับความท้าทายด้านการดึงดูดผู้เข้าชมและการรักษาความต่อเนื่องของกิจกรรม แต่ด้วยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ วิทยากร และชุมชน พิพิธภัณฑ์ยังคงสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น และพัฒนาโครงการที่สามารถดึงดูดเยาวชนให้มามีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้พิพิธภัณฑ์เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวาและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

การศึกษาการรับรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และสำรวจองค์ประกอบที่มีต่อความคิดเห็น เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิน วาด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง

จำนวน 220 ราย คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 180 ราย คิดเป็นร้อยละ 45 มีอายุเฉลี่ย 31 - 45 ปี จำนวน 160 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา 18 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ เป็นพนักงานเอกชน จำนวน 140 ราย คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาเป็นนักเรียน นักศึกษา จำนวน 100 ราย คิดเป็นร้อยละ 25 ภูมิลำเนาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา จำนวน 220 ราย คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมา เป็นจังหวัดพัทลุงและจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนเท่ากัน โดยมีจำนวน 40 ราย คิดเป็นร้อยละ 10 ในด้านการรับรู้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เคยได้ยินชื่อ และรู้จักพิพิธภัณฑสถาน จำนวน 240 ราย คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมา เคยได้ยินชื่อ แต่ไม่รู้รายละเอียด จำนวน 100 ราย คิดเป็นร้อยละ 25 และไม่เคยได้ยินชื่อ ไม่เคยทราบรายละเอียด จำนวน 60 ราย คิดเป็นร้อยละ 15 ด้านข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ รู้จัก และทราบรายละเอียด จากสื่อสังคม ออนไลน์ จำนวน 200 ราย คิดเป็น ร้อยละ 50 รองลงมา ทราบข้อมูล จากเพื่อน ญาติ และบุคคลในครอบครัว จำนวน 120 ราย คิดเป็นร้อยละ 30 และทราบข้อมูลจากสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ จำนวน 60 ราย คิดเป็นร้อยละ 15 ตามลำดับ ด้านการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ ไม่เคยเข้าชม จำนวน 260 ราย คิดเป็นร้อยละ 65 และเคยเข้าชม จำนวน 140 รายคิดเป็นร้อยละ 35 โดยส่วนใหญ่ เข้าชมเพียง 1 ครั้ง จำนวน 98 ราย คิดเป็นร้อยละ 70 สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมที่พิพิธภัณฑสถาน ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ ไม่เคยเข้าร่วม จำนวน 300 ราย คิดเป็นร้อยละ 75 สำหรับผู้ต้อง ไปสอบถามที่เคยเข้าร่วม จำนวน 100 ราย คิดเป็นร้อยละ 25

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้และการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานในราติเม วิณ วาด พบว่า ผู้เข้าชมมีระดับความคิดเห็นต่อในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 4.2 และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.8 สำหรับ ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านสถานที่และ อาคาร ค่าเฉลี่ย 4.3 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.7 รองลงมา คือ ด้านวัตถุสิ่งของ มีค่าเฉลี่ย 4.2 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8 และด้านที่มีระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย 3.6 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.0

โดยระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์  
โนราเต็ม วิน วาด พบว่าผู้เข้าชมสามารถจำแนกเป็นรายด้าน

ด้านสถานที่และอาคาร ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นสูงสุด  
ต่อความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.5  
รองลงมาก็คือ สิ่งอำนวยความสะดวก ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.8 และมีระดับความคิดเห็น  
ต่ำสุด คือ ความสะดวกในการเข้าถึง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.5

ด้านวัตถุสิ่งของที่จัดแสดง ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นสูงสุด  
ต่อ การอนุรักษ์วัตถุสิ่งของ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.3 รองลงมาก็คือ  
ความครบถ้วนของวัตถุจัดแสดง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.1 และมีระดับความคิดเห็น  
ต่ำสุด คือ ความเป็นหมวดหมู่ของวัตถุจัดแสดง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.8

ด้านการจัดแสดงและนิทรรศการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็น  
สูงสุดต่อ ความน่าสนใจของนิทรรศการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.2 รองลงมา  
คือ ความชัดเจนของข้อมูล ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.0 และมีระดับความคิดเห็นต่ำสุด  
คือ การจัดเรียงและการนำเสนอ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.6

ด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นสูงสุดต่อ  
การเข้าถึงข้อมูลทางออนไลน์ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.7 รองลงมาก็คือ  
การประชาสัมพันธ์ในชุมชน ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.5 และมีระดับความคิดเห็นต่ำสุด  
คือ ข้อมูลสื่อสาธารณะ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.4

ด้านการบริการและกิจกรรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นสูงสุดต่อ  
ความเป็นมิตรของเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.4 รองลงมาก็คือ  
ความน่าสนใจของกิจกรรม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.1 และมีระดับความคิดเห็นต่ำสุด  
คือ ความหลากหลายของกิจกรรม ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.0 นอกจากนี้ในส่วน  
ข้อเสนอแนะ สามารถจำแนกได้ 3 ประเด็น คือ

1) ควรเพิ่มแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เช่น  
การใช้สื่อออนไลน์หรือจัดกิจกรรมชุมชน เป็นต้น

2) ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและความสะดวกในการเดินทางเพื่อ  
เพิ่มความสะดวกแก่ผู้เข้าชม และ

3) พัฒนาการจัดนิทรรศการและการนำเสนอให้มีความน่าสนใจมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้มีการเข้าชมซ้ำ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาถอดบทเรียนหาแนวทางการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ พิพิธภัณฑ์โนราติม วิโน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) เพื่อตรวจสอบการรับรู้ การมีส่วนร่วม และความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราติม วิโน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กลุ่มผู้เข้าร่วมประกอบด้วยตัวแทนจากภาคประชาชน เจ้าหน้าที่ศูนย์เรียนรู้ นักวิชาการด้านวัฒนธรรม และผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีการอภิปรายในประเด็นหลัก 5 ด้าน ได้แก่

1) การรับรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาเห็นพ้องต้องกันว่า พิพิธภัณฑ์โนราติม วิโน วาด เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของภาคใต้ โดยเฉพาะศิลปะการแสดงโนรา อย่างไรก็ตาม พบว่า การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ยังคงค่อนข้างจำกัด ซึ่งสะท้อนจากข้อมูลเชิงสถิติที่ระบุว่าประชากรในจังหวัดสงขลาที่ไม่เคยรับรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 40 โดยมีปัจจัยหลักที่ทำให้การรับรู้ต่ำ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะการใช้สื่อออนไลน์และเครือข่ายสื่อสารภายในชุมชน ภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ที่ยังถูกมองว่าเป็นพื้นที่ปิด ไม่ดึงดูดให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม และ การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานท้องถิ่นในการผลักดันให้พิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการสร้างแคมเปญทางการตลาดและการบูรณาการพิพิธภัณฑ์เข้ากับแผนพัฒนาของท้องถิ่น อาจช่วยเพิ่มการรับรู้และการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

2) บทบาทของพิพิธภัณฑ์ต่อชุมชน พิพิธภัณฑ์มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเป็นศูนย์กลางอนุรักษ์ศิลปะโนรา โดยรวบรวมองค์ความรู้และจัดแสดงวัตถุที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโนรา การเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การบรรยาย และการสาธิตการแสดง การเป็นศูนย์รวมของเครือข่ายศิลปินพื้นบ้าน ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างปราชญ์ชุมชนและคนรุ่นใหม่อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา

มองว่าพิพิธภัณฑ์ยังสามารถพัฒนาให้มีบทบาทเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนโดยรอบ

3) ความคิดเห็นในด้านการบริการ พบว่าความคิดเห็นของประชาชนมีระดับที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน ได้แก่ด้านสถานที่และอาคาร ผู้เข้าร่วมให้ความเห็นว่าพิพิธภัณฑ์มีสภาพแวดล้อมที่ดีและสะอาด แต่ การเข้าถึงยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่เดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะ ด้านวัตถุจัดแสดงได้รับคะแนนความคิดเห็นสูงสุด เนื่องจากมีความหลากหลายและอยู่ในสภาพสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ควรมีคำอธิบายและป้ายข้อมูลที่ชัดเจนกว่านี้ ด้านการจัดนิทรรศการ มีข้อเสนอแนะว่าควรมีรูปแบบที่ อินเทอร์แอคทีฟ (Interactive) มากขึ้น เพื่อดึงดูดกลุ่มเยาวชน ด้านการประชาสัมพันธ์ แม้จะมีการใช้ช่องทางออนไลน์ แต่ ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ ด้านกิจกรรมและการบริการ ได้รับคำชมเชยในเรื่องของความเป็นมิตรของเจ้าหน้าที่ แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ช่วยให้ผู้เข้าชมสามารถมีส่วนร่วมได้มากขึ้น

4) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล หากประชาชนได้รับข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์ การเข้าร่วมกิจกรรมจะเพิ่มขึ้น แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ หากพิพิธภัณฑ์สามารถสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน เช่น การเป็นตลาดงานฝีมือพื้นเมือง หรือแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยว จะกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ความสอดคล้องกับบริบททางสังคม กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ควรสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

5) แนวทางการพัฒนาในอนาคต จากข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมการสนทนาสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้ พัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น โดยเน้นการตลาดเชิงดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งปรับปรุงการจัดแสดงให้มีความทันสมัยและอินเทอร์แอคทีฟมากขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยี AR (Augmented Reality) หรือ VR (Virtual Reality)

เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับประสบการณ์ที่น่าสนใจ รวมถึงการเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดอบรมด้านศิลปวัฒนธรรม หรือการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้พิการหรือผู้สูงอายุ

การศึกษาผ่านการสนทนากลุ่มครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิโน วาด มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังมีช่องว่างในการพัฒนาเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและทำให้พิพิธภัณฑ์มีบทบาทในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น นักวิจัยเสนอว่า การปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาเนื้อหาการจัดแสดง และการเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ จะช่วยให้พิพิธภัณฑ์สามารถเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

## อภิปรายผล

การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาการรับรู้ การมีส่วนร่วม และความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิโน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผ่านการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความคิดเห็นของประชาชนและแนวทางพัฒนาศูนย์ให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ในด้านการรับรู้และบทบาทของศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์โนราเตม วิโน วาด จากผลการสำรวจ พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีระดับการรับรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนจำนวนมากที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Smith et al. (2018) ที่ระบุว่า พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมักประสบปัญหาการเข้าถึงของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึงและขาดการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้การศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของภาคใต้ โดยเฉพาะในฐานะแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับโนรา ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของยูเนสโก (UNESCO, 2021) งานวิจัยของ

Tan et al. (2019) ยังสนับสนุนว่าการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ในด้านระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อพิพิธภัณฑ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับมาก โดยสามารถจำแนกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ ด้านสถานที่และอาคาร ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนความคิดเห็นในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านความสะอาดและการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้รองรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Falk & Dierking (2016) ที่ระบุว่า การออกแบบพิพิธภัณฑ์ควรคำนึงถึงความสะดวกสบายและการเข้าถึงของทุกกลุ่มประชากร ด้านวัตถุสิ่งของจัดแสดงประชาชนมีความคิดเห็นต่อความครบถ้วนและการอนุรักษ์วัตถุจัดแสดง อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มคำอธิบายและข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุให้มีความเข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Hooper-Greenhill (2018) ที่ระบุว่า การให้ข้อมูลที่ชัดเจนและน่าสนใจเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสบการณ์ของผู้เยี่ยมชม ด้านการจัดแสดงและนิทรรศการได้รับคะแนนในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่ฟ เช่น Augmented Reality (AR) และ Virtual Reality (VR) เพื่อทำให้การจัดแสดงมีความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ Kelly (2020) ที่ระบุว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในพิพิธภัณฑ์สามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของเยาวชนและนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ได้ ด้านการประชาสัมพันธ์ ได้รับคะแนนต่ำสุด โดยมีปัจจัยหลักคือการขาดการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิจัยเสนอว่าควรเพิ่มการใช้ Social Media Marketing และทำงานร่วมกับ Influencers ด้านศิลปะวัฒนธรรมเพื่อกระตุ้นการรับรู้ของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Huang et al. (2021) ที่พบว่า พิพิธภัณฑ์ที่ใช้กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสามารถเพิ่มจำนวนผู้เยี่ยมชมได้ถึง 30% ภายในระยะเวลา 2 ปี ด้านการบริการและกิจกรรม มีระดับความคิดเห็นสูงสุดในด้านความเป็นมิตรของเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.4) แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มกิจกรรมที่ดึงดูดเยาวชนมากขึ้น เช่น Workshop ด้านศิลปะและการแสดงดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Silverman (2019) ที่ระบุว่า กิจกรรมเชิงปฏิบัติการสามารถสร้างความผูกพันและส่งเสริมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้หากพิพิธภัณฑ์สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน และ ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม ในส่วนงานกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ต้องสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Trant (2018) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในพิพิธภัณฑ์ขึ้นอยู่กับ ความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์และชุมชน รวมถึงโอกาสที่ประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้สามารถพัฒนาผลนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้พิพิธภัณฑ์ โนราเต็ม วิน วาด ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ดังนี้ 1) พัฒนากลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก 2) เพิ่มเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่พีในการจัดแสดง เช่น AR/VR เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ 3) ส่งเสริมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม และ 4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เอื้อต่อการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมายทุกวัย การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าพิพิธภัณฑ์ โนราเต็ม วิน วาด เป็นศูนย์กลางสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายด้านการประชาสัมพันธ์ การออกแบบการจัดแสดง และการดึงดูดประชาชนให้มีส่วนร่วม นักวิจัยเสนอว่า การพัฒนากลยุทธ์ดิจิทัล และการบูรณาการพิพิธภัณฑ์เข้ากับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะเป็นแนวทางที่ช่วยให้พิพิธภัณฑ์สามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน

## ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เสนอแนะให้เพิ่มเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่พี เช่น AR (Augmented Reality) หรือ VR (Virtual Reality) ในการจัดแสดงเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ตามแนวคิดของ Kelly (2020) ที่ชี้ว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น AR/VR สามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เยี่ยมชม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน และสนับสนุนงานของ Silverman (2010) ที่กล่าวถึงบทบาทกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในพิพิธภัณฑ์ และส่งผลต่อประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เข้าชม ดังนั้น ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของการนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้จริง ว่าสามารถดึงดูดผู้เข้าชมโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนได้มากน้อยเพียงใด

งานวิจัยจะกล่าวถึงความท้าทายในการดึงดูดเยาวชนให้สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับโนรา แต่ยังคงการวิเคราะห์เชิงลึกถึงปัจจัยเฉพาะที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชน ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมที่มุ่งเน้นการสำรวจทัศนคติ ความสนใจ และอุปสรรคที่ทำให้เยาวชนไม่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมและกลยุทธ์ที่ตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้เสนอแนะให้พิพิธภัณฑ์พัฒนาบทบาทเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควรมีการวิจัยเชิงสำรวจหรือกรณีศึกษาเพื่อศึกษาโมเดลธุรกิจที่เหมาะสม และแนวทางการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือบริการทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างรายได้และส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน

การวิจัยพบว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง ควรมีการวิจัยเพื่อออกแบบและประเมินกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น การใช้ Social Media Marketing การทำงานร่วมกับ Influencers ด้านศิลปวัฒนธรรม หรือการสร้างแคมเปญทางการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อวัดผลการเข้าถึง การรับรู้ และการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้น

การวิจัยชี้ให้เห็นถึงการขาดความร่วมมือจากหน่วยงานท้องถิ่นในการผลักดันให้พิพิธภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรมีการวิจัยเพื่อสำรวจบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้อง ว่าสามารถสนับสนุนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวาและยั่งยืนได้อย่างไร

## บรรณานุกรม

ชวน เพชรแก้ว. (2559). โนรา : การอนุรักษ์และพัฒนา, สารอาศรมวัฒนธรรม วิทยาลัยอักษรณ์. 16(1), 1-27.

สุวิพร จำสอน.(2567). มโนราห์ วัฒนธรรมปักข์ใต้. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2567, จาก <https://sites.google.com/site/aungang16/>.

- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2567). **ศิลปะการแห่งโนราห์**. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2567, จาก [https:// www.m-culture.go.th/phatthalung](https://www.m-culture.go.th/phatthalung).
- วราภรณ์ นุ่นแก้ว. (2549). **โนราเต็ม เมืองตรัง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- เรืองศรี วงษ์ศิริ. (2563). “มโนราห์” บนฐานการจัดการวัฒนธรรมร่วม : โนราเต็ม เมืองตรัง, **วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติสามัญ วัดสระเรียง**. 4(2), 12–27.
- Yamane, T.(1973). **Statistics: An introductory analysis** (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Falk, J. H.,& Dierking, L. D. (2016). **The museum experience revisited**. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
- Hooper-Greenhill, E. (2000). **Museums and the interpretation of visual culture**. London: Routledge.
- Silverman, L. H. (2010). **The social work of museums**. London : Routledge.
- Trant, J. (2009). **Emerging convergence? Thoughts on museums, archives, libraries and professional training**, *Museum Management and Curatorship*. 24(4), 369–387.
- UNESCO. (2015). **Recommendation concerning the protection and promotion of museums and collections**, their diversity and their role in society. Retrieved July 28, 2024, from <https://www.unesco.org/en/articles/new-global-recommendation-museums-and-collections-adopted-0>.